

Tatar Culture and Research –konferenssi: Tutkimusta ja yhteistyötä

Atefeh Aghaee
Jyväskylän yliopisto

Tuula Sakaranaho
Helsingin yliopisto

Suomen Akatemian tutkimusprojekti *Ylikansallisen islamin hallinta* järjesti yhdessä Suomen Islam Seurakunnan kanssa kansainvälisen *Tatar Culture and Research* –konferenssin Helsingin yliopistossa toukokuussa 2013. Konferenssi kokosi tutkijoita Suomen ohella Englannista, Ruotsista, Saksasta, Puolasta ja Venäjältä. Konferenssi oli osa yllä mainitun projektin ja Suomen Islam Seurakunnan yhteistyötä. Sen tavoitteena oli nostaa esiin Suomen tataareja koskevaa tutkimusta mutta samalla käsitellä myös muissa maissa tehtyä tutkimusta, joka koskettaa tataarien uskontoa, kieltä, kulttuuria ja historiaa.

Tataarit ovat asuttaneet maattamme jo yli sadan vuoden ajan ja heitä on jo neljännessä ja viidennessä polvessa (Halén 1999; Leitzinger 1996; 1999). Vähemmistöasemastaan huolimatta tataarit ovat pitkälle onnistuneet säilyttämään kielensä, kulttuurinsa ja uskontonsa (Daher 1991; Leitzinger 2006; Bedretdin 2011). Samalla Suomen tataariväestö pienenee koko ajan, mikä on uhka etenkin tataarikielen säilymiselle. Suomen muslimien joukossa tataarit nostetaan usein esimerkiksi muslimivähemmistöstä, joka on sujuvasti integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomen tataarien historiaa on tutkittu jonkun verran mutta nykypäivän elämästä tietoa on vähemmän. (Sakaranaho 2002.) *Tatar Culture and Reserach* –konferenssin tarkoitus oli tuoda sekä tutkijat että itse tataarit yhteen pohtimaan yhteisön tämän hetkistä tilannetta ja mahdollista tutkimuksen tarvetta.

Konferenssiin oli kutsuttu kolme pääpuhujaa. Arabian kielen ja islamin tutkimuksen emeritusprofessori Harry Norris (School of Oriental and African Studies, University of London) käsitteli puheessaan Koraanin käyttöä tataarien kansallisissa teksteissä Suomessa, Baltian maissa, Puolassa ja Valko-Venäjällä (Norris 2008). Hän kuvasi myös eri maiden tataarien jakautumista etnisiin ryhmiin ja esitteli laajan kuvamateriaalin, jolla hän osoitti miten Koraanin teksti toistuu tataarien taiteessa ja kirjallisuudessa.

Dr. Agata S. Nalborczyk (Department of European Islam Studies, Faculty of Oriental Studies, University of Warsaw) esitteli Puolan tataarinaisia koskevaa tutkimustaan (Nalborczyk 2009). Toisin kuin Suomessa, Puolan tataariyhteisöissä naiset voivat toimia johtavilla paikoilla. Viiden

tapaustutkimuksen avulla Nalborczyk kuvasi naisten nousua muslimiyhteisöjensä johtajiksi, joilla oli laaja vaikutusvalta ja tärkeä rooli esimerkiksi moskeijoiden rakennusprojektien eteenpäin viejinä. Omalla toiminnallaan nämä naiset pyrkivät säilyttämään ja välittämään tuleville sukupolville islamin uskoa ja tataariperinnettä. Nalborczykin tutkimien naisten tapauksessa perinteen siirto tapahtui yhteisön johtajana eikä äitinä, kuten perinteisesti on totuttu ajattelemaan.

Professori Göran Larsson (Religious Studies, Department of Literature, History of Ideas and Religion, University of Gothenburg) pohti tataareista tehtyä tutkimusta laajemmin osana Euroopan islamia koskevaa tutkimusta. Islam Euroopassa –tutkimus on keskittynyt hyvin vahvasti suuriin maihin, kuten Britanniaan, Ranskaan ja Saksaan. Kysymykset muslimien integroitumisesta Eurooppaan heijastelevat isojen maiden ja niiden toisen maailmansodan jälkeen syntyneiden muslimiväestöjen ongelmia. Siksi tutkimuksessa on jäänyt vähemmälle huomiolle Euroopan reunamat ja maat, joiden muslimiväestöt ovat pieniä, kuten Suomessa. Huomioimalla tataariväestöt Pohjoismaissa, Baltian maissa, Itä-Euroopassa ja Venäjällä, kuva Euroopan muslimeista tuo aivan uuden historiallisen perspektiivin Euroopan islamiin. Islam ei ole Euroopassa uusi asia, vaan monissa maissa muslimit ovat vakiintunut osa väestöä.

Muissa konferenssiesitelmissä saatiin esimerkkejä eri Euroopan maiden vakiintuneista muslimiväestöistä. Suomen tataareista luennoi FM, tohtorikoulutettava Kadriye Bedredtin (Helsingin yliopisto), joka on tutkinut tataarinkielistä kirjallisuutta (ks. Bedredtin 2011). Toinen tästä aiheesta luennoin oli tataariseurakunnan imaamina toimiva Ramil Belyaev (Helsingin yliopisto), joka valmistelelee väitöskirjaa Maailmankulttuurien laitoksella tataareiden integroitumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Tataareiden historiaa valotti puheessaan VT Antero Leitzinger (Finnish Directorate of Immigration), joka on julkaissut aiheesta ahkerasti (Leitzinger 1996; 1999; 2006). Konferenssissa kuultiin myös kaksi esitystä Venäjän tataareista. Puhujina toimivat Professori Ildus Zagidullin ja Dr. Marat Gibatdinov Tatarstanin tiedeakatemiasta. Tataareiden historiasta Saksassa luennoi turkologi Dr. Mierte Hotopp-Riecke Berliinin yliopiston historian ja sosiologian laitoksen instituutista, jossa tutkitaan tataareja muun muassa Saksassa ja Venäjällä. Jälkimmäiset esitykset tarjosivat kiinnostavan esimerkin instituuteista, jotka tekevät aktiivisesti tutkimusta eri maiden tataariväestöistä. Vastaavanlainen puuttuu valitettavasti Suomesta.

Luentojen ohella konferenssiohjelmaan kuului vierailu Helsingin keskustassa sijaitsevassa tataareiden moskeijassa ja kulttuurikeskuksessa, jossa konferenssiin osallistuneilla oli mahdollisuus nauttia maukasta ruokaa ja olla mukana tataareiden juhlassa. Juhlassa esitettiin tataarinkielistä musiikkia ja runoja. Toinen vierailu suuntautui Järvenpäähän, jossa on Suomen ainoa tätä tarkoitusta varten rakennettu moskeija. Puinen moskeija yhdistää viehättävällä tavalla islamilaista kulttuuria ja suomalaista rakennusperinnettä. Moskeijan seinillä oli professori Norrisin mainitsemia Koraanin lauseita sisältäviä tauluja, joita konferenssiväki pääsi näin näkemään *in situ*.

Tartar Culture and Reserach –konferenssi pyrki osaltaan korjaamaan Larssonin mainitsemaa maantieteellistä ja ajallista vinoumaa, joka on pitkään ollut vallalla Euroopan islamia koskevassa tutkimuksessa. Konferenssin kuluessa ylipiston ja tataareiden välinen yhteistyö osoittautui erittäin hedelmälliseksi. Yhteistyö antoi mahdollisuuden puheiden ohella myös osallistua tataareiden kulttuuritoimintaan ja paikan päällä tutustua tiloihin, jotka he ovat muslimivähemmistönä rakentaneet harjoittaakseen omaa uskontoaan ja pitääkseen yllä omaa kulttuuriaan Suomessa. Yhteiset kahvihetket, ruokailu ja bussimatkat tukivat tärkeällä tavalla molemminpuolista tiedon välittämistä. Kiitämme seuraavia konferenssin järjestelytoimikuntaan kuuluneita Suomen Islam-seurakunnan jäseniä sujuvasta yhteistyöstä ja konferenssivieraille osoitusta suuresta vieraanvaraisuudesta: puheenjohtaja Atik Ali, Kadriye Bedretdin, Ramil Belyaev, Hamide Çaydam sekä Fazile ja Samil Nasretdin.

Tatar Culture and Research –konferenssi oli osa *Ylikansallisen islamin hallinta* –projektin toimintaa, jolla pyrittiin tarjoamaan eri maiden tutkijoille mahdollisuus verkostoitua ja suunnitella yhteistyöhankkeita. Konferenssin pohjalta on koottu artikkelikokoelma, jolle etsitään kustantajaa. Konferenssiohjelma on saatavilla Ylikansallisen islamin hallinta-projektin kotisivuilta osoitteessa <http://blogs.helsinki.fi/governance/conferences-and-workshops/>.

Kirjallisuus

Bedretdin, Kadriye (toim.)

2011 *Tugan tel: kirjoituksia Suomen tataareista*. Helsinki: Suomen Itämainen Seura.

Daher, Okan

1991 Suomentataarien jälkeläinen. –Leif Nyholm (red.), *Språkmöte in Finland. Invandring och språklig anpassning på 1800-talet*, 125–129. Helsingfors: Institution för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet.

Halén, Harry

1999 Suomen tataarit. –Markku Löytönen & Laura Kolbe (toim.), *Suomi. Maa, kansa, kulttuuri*, 315–332. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Leitzinger, Antero

1996 *Mishäärit – Suomen vanha islamilainen yhteisö*. Helsinki: Kirja-Leitzinger.

Leitzinger, Antero

1999 Tataarit Suomessa. –Tuula Sakaranaho & Heikki Pesonen (toim.), *Muslimit Suomessa*, 25–58. Helsinki: Yliopistopaino.

Leitzinger, Antero

2006 *Suomen tataarit: vuosina 1868–1944 muodostuneen muslimiyhteisön menestystarina*. Helsinki: East–West Books.

Nalborczyk, Agata S

2009 Muslim Women in Poland and Lithuania. Tatar tradition, religious practice, hijab and marriage. – Elżbieta Adamiak et al. (toim.), *Gender and Religion in Central and Eastern Europe*. Poznań: Faculty of Theology Adam Mickiewicz University.

Norris, Harry

2008 *Islam in the Baltic: Europe's Early Muslim Community*. London: I.B.Tauris

Sakaranaho, Tuula

2002 Kansamme tuntematon väestönosa. Suomalaisten tataarimuslimien julkisuuskuva. – Tuula Sakaranaho & Heikki Pesonen (toim.), *Uskonto, julkisuus ja muuttuva yhteiskunta*, 132–159. Helsinki: Yliopistopaino.